

In 2019 two projects financed by the Lithuanian Council for Culture were implemented at the LNMA Palanga Amber Museum – Educational Wall at the Palanga Amber Museum. Part I: Gintarė and her friends, and, In Another Light: a creative workshop for the blind and visually impaired at the Žemaitija branches of the Lithuanian Union for the Blind and Visually Impaired (LASS). The projects were aimed at different target groups – preschool and younger school-aged children and people with a visual impairment, however both projects are considered as inclusive educational activities.

The project dedicated to the visually impaired group took place at the LASS centres in Klaipėda, Gargždai, Šilutė, Kretinga and at the Palanga Amber Museum. Participants made amulets from clay which were fired and then they were decorated with amber. The Gintarė and her friends project gave children the chance to see and experience the history of the Tyszkiewicz palace and park through the eyes of the puppet named Gintarė using an educational stage. Both projects allowed visitors to see the museum's exhibits in an appealing and innovative way, and to be able to touch the historical past.

>
Amuleto gimimas
Edukacinio užsiėmimo
fragmentas. Palangos
gintaro muziejus, 2019
Fot. Regina Makauskienė

Palangos gintaro muziejaus edukaciniai projektai

Regina Makauskienė
Julija Paškevičiūtė

2019 m. Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus Palangos gintaro muziejuje buvo vykdomi du Lietuvos kultūros tarybos finansuoti projektai: „Edukacinė scena Palangos gintaro muziejuje. 1-oji dalis: Gintarė ir jos draugai“ ir „Kitoje šviesoje: kūrybinės dirbtuvės akliesiems ir silpnaregiams LASS Žemaitijos filialuose“. Projektai orientuoti į skirtingas tikslines grupes – ikimokyklinio ir jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikus bei regėjimo negalią turinčius žmones, tačiau juos abu sieja įtraukiosios (inkliuzinės) edukacijos veiklos. Šiandien iš įvairių

lankytojų kategorijų jaučiamas pakitęs požiūris į muziejų. Lankytojai tikisi, kad pateikiant su eksponatais susijusią medžiagą bus pasitelkti netradiciniai sprendimai bei ne tik informatyvios, bet ir pramogą teikiančios veiklos. Tėvai vis dažniau čia atsiveda vaikus, kurie muziejuje ieško patrauklių, žaismingų mokymosi būdų bei kūrybiško laiko praleidimo, susipažįstant su regiono kultūra, naujai atrandant parodų salėse reprezentuojamas temas. Neįprastai pateikta istorija ilgiau išlieka atmintyje, įgyjamas platesnio konteksto suvokimas. Siekiant perteikiamos

žinios efektyvumo ir išliekamosios vertės, vis dažniau pasitelkiama patirtinė prieiga, tarkime, kiekvienam lankytojui suteikiama galimybė prisiliesti prie eksponatų ar simboliškai juos susikurti pačiam. Taikomi ir kiti metodai, pavyzdžiui, išvažiuojamoji edukacija – veiklos, kai muziejinininkai vyksta į kitas vietas ir suteikia galimybę jose dalyvauti tiems, kurie patys atvykti negali. Palangos gintaro muziejus jau keletą metų bendradarbiauja su Lietuvos aklių ir silpnaregių sąjungos (LASS) bendruomene, iš kurios jaučiamas didelis įtraukimų veiklų poreikis. Muziejaus specialistės tikslingai rengėsi darbui su neregiais – konsultavosi su minėtos sąjungos atstovais, dalyvavo mokymuose.

PROJEKTAS „KITOJE ŠVIESOJE: KŪRYBINĖS DIRBTUVĖS AKLIESIEMS IR SILPNAREGIAMS LASS ŽEMAITIJOS FILIALUOSE“

Lietuvos aklių ir silpnaregių sąjunga – didžiausia ir seniausia regėjimo negalią turinčiuosius vienijanti organizacija Lietuvoje. Ji buria daugiau nei 6 000 narių, turi filialus visoje Lietuvoje. Muziejus jau ne vienus metus bendradarbiauja su šios sąjungos centrais regionuose. Akliesiems ir silpnaregiams skirta edukacinė programa „Pažinkime gintarą pojūčiais“ kasmet pritraukia lankytojų iš visų rajonų. „Kitoje šviesoje: kūrybinės dirbtuvės akliesiems ir silpnaregiams LASS Žemaitijos filialuose“ veiklos

Amuleto gimimas
Edukacinio užsiėmimo
fragmentas. Palangos
gintaro muziejus, 2019
Fot. Regina Makauskienė

suteikė galimybę neregiam jų gyvenamoje vietovėje plėtoti meninę raišką, vystyti savirealizacijos galimybes. Kūrybinės išvažiuojamosios dirbtuvės, kurių meninėms veikloms vadovauti buvo pakviesta dailės pedagogė, dailininkė-keramikė Živilė Malūkaitė, įtraukė per 200 aklių ir silpnaregių. Veiklos vyko LASS centruose Klaipėdoje, Gargžduose, Šilutėje, Kretingoje bei Palangos gintaro muziejuje. Buvo suplanuota iš keraminės masės lipdyti amuletus ir juos vėliau, išdegus krosnyje, dekoruoti gintaru. Amuletai turėjo tapti ne tik daiktiniu skiriamuoju ženklu, nurodančiu į konkrečius Palangos gintaro muziejaus eksponatus bei jų istoriją, bet ir idėjiniu tarpusavio bendrystės simboliu. Projekto pradžioje muziejaus specialistės tikslinei neregų ir silpnaregių grupei adaptavo jau anksčiau sukurtą edukacinę programą „Interaktyvūs amuletai“. Buvo pasitelkti 2018 m. atspausdinti taktiliniai atvirukai. Ž. Malūkaitė, remdamasi senovės baltų ornamentika, iš keraminės masės nulipdė amuletų pavyzdžius, konsultavo muziejaus edukatorės meninės raiškos ir priemonių įsigijimo bei naudojimo klausimais. Buvo svarbu išsirinkti tokius amuletus, kurie patogūs neregiam, o ornamentus kuriančios formelės jiems lengvai čiuopiamos.

Metodinių susitikimų su VšĮ „Klaipėdos ir Telšių regionų aklių centras“ vadove Daina Vitkauskiene metu detalai aptartas išvažiuojamųjų kūrybinių dirbtuvių grafikas ir jų vedimo metodika, o jau rugsėjo–lapkričio mėnesiais surengtos išvažiuojamosios dirbtuvės į Šilutės, Kretingos, Gargždų ir Klaipėdos aklių centrus. Klaipėdoje suorganizuotos netgi dvi grupės. Muziejinininkės vežėsi iš anksto su dailininke-keramike sukurtus amuletų šablonus bei pagal akmens amžiaus gintaro amuletų pavyzdį pagamintas pasukamas amuletų konstrukcijas. Po teorinės-pažintinės dalies visi kūrė ypatingos ir universalios formos – skridinio – lipdinius. Pirmieji išvažiavimai buvo skirti amuletams iš keraminio molio lipdyti ir ornamentams įspausti. Po to visi darbeliai buvo vežami išdegti, o lapkričio mėnesį į išvardintus miestus reikėjo važiuoti dar kartą – dekoruoti dirbinius gintaru. Dekoruoti amuletai buvo surinkti ir eksponuojami Palangos gintaro muziejuje surengtoje parodoje.

Lapkričio 27 d. visi dalyviai buvo pakviesti į Svetingumo dieną Palangos gintaro muziejuje, kurios metu pristatyti Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus projektai, orientuoti į neregus

ir silpnaregius. Baigiamasis renginys Palangos gintaro muziejaus Didžiajame salone su neregii ir silpnaregių koncertu bei jų darbų parodos atidarymu buvo reikšmingas įvykis – Palangos gintaro muziejus pristatytas kaip kultūros įstaiga „be slenksčių“, atvira įvairioms veiklos formoms su plataus spektro tikslinėmis grupėmis. Labai svarbus šios šventės akcentas buvo kūrybinių dirbtuvių dalyvių darbų paroda, veikusi iki 2020 m. sausio 31-osios. Renginio metu koncertavo Klaipėdos aklyjų centro ansamblis „Spingsulė“ (vadovė Sigita Mačernienė).

Tokie inkluziniai projektai kaip šis yra labai pageidaujami, nes akliesiems ir silpnaregiams iš rajonų Palangos gintaro muziejus yra sunkiau pasiekiamas. Dėl to muziejus nusprendė imtis iniciatyvos ir pas šiuos žmones vykti pats bei taip palaikyti 2012 m. lapkričio 21 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą neįgaliųjų socialinės integracijos programą, kuria siekiama sukurti palankią aplinką ir sąlygas oriam ir visaverčiam neįgaliųjų gyvenimui Lietuvoje. Apie šios iniciatyvos rezultatus liudija projekto dalyvių pasisakymai, publikuoti LASS mėnraštyje „Mūsų žodis“: „Štai LASS Klaipėdos rajono filialo pirmininkas Antanas Letukas pasakoja, kad jam buvo įdomu ne tik kūrybinis procesas, bet ir pažintinė ekskursijos Gintaro muziejuje, galimybė burti žmones – pasiūlyti jiems kitokio pobūdžio veiklų, padėti neregiiui integruotis į visuomenę, pakeliauti po Žemaitijos regionų filialus. Pasak jo, tokie projektai, jų veiklų ir sklaidos plotis padeda reprezentuoti akluosius ir silpnaregius atvirai visuomenei.“¹

Teorinė kūrybinių dirbtuvių įžanga leido dalyviams pagal savo gimimo datą sužinoti tam mėnesiui būdingus ornamentus – tai įtraukioji edukacija, leidžianti ištrinti takoskyrą tarp reginio ir neregio. Praktinė-kūrybinė dalis atskleidė dalyvių kūrybiškumą, išplėtė savirealizacijos galimybes: „Tokio pobūdžio projektai padeda ne tik įgyti naujų augančių patirčių, bet ir solidžiai parodo žmonių su regos negalia kūrybinės galios visuomenei ir gal net skatina įsitraukti į LASS veiklą.“² Darbeliai, eksponuoti Palangos gintaro muziejuje, ne tik leido žmonėms su regos negalia pasijusti lygiaverčiais parodos dalyviais, bet ir kėlė reginčiųjų, susikoncentravusių į savo negalias ar nesėkmes, motyvaciją kurti. Projektą vykdžiusiems Gintaro muziejaus specialistams bendradarbiavimas su šia tiksline grupe ne tik buvo reikšmingas

abipusės empatijos prasme, bet ir leido įsigilinti į silpnaregių bei aklyjų aplinkos bei vaizduojamosios dailės suvokimo problemas. Nepaisant negalios, dalyviams amuletų dirbtuvės buvo malonus iššūkis, jie pademonstravo sėkmingas pastangas savarankiškai atliekant tam tikras didesnio tikslumo ir kruopštumo reikalaujančias užduotis: visiškai nematant išgauti reikiamas formas, nuglotninti aštrias skridinių briaunas, tinkamu būdu užrišti mazgelius, patiems atsekti skylutes gintaro gabalėliuose ir per jas perverti virvutes. Tai neregiamis leido iš naujo įsivertinti savo galimybes, apmąstyti naujas veiklas.

PROJEKTAS „EDUKACINĖ SCENA PALANGOS GINTARO MUZIEJUJE. 1-OJI DALIS: GINTARĖ IR JOS DRAUGAI“

2019 m. rudenį visuomenei pristatytas naujas Lietuvos kultūros tarybos finansuotas projektas: „Edukacinė scena Palangos gintaro muziejuje. 1-oji dalis: Gintarė ir jos draugai“, skirtas ikimokyklinio ir jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikams. Palangos gintaro muziejaus patirtis rodo, kad mažasis lankytojas susidomi ir imlesnis informacijai tampa tada, kai įgyjamas jo pasitikėjimas, kai jis pajunta bendrystę su muziejumi, jo darbuotojais, gali susitapatinti su pasakojamų įvykių dalyviais, o dar geriau – juos išvysti, paliesti. „Lietuvos muziejų ir mokyklų bendradarbiavimo tinklo sukūrimo ir strateginės plėtros gairėse“ iš muziejų pageidaujama: „Kuriant ir organizuojant edukacines programas, vertinti jas per moksleivių suvokimo prizmę, atsižvelgti į tai, kas jiems yra įdomu; didinti moksleivių įtraukimą, sudarant galimybę eksponatus liesti, uosti, patiems pasidaryti kokį nors daiktą, kurį galėtų parsivežti kaip suvenyrą.“³ Pagal nusistovėjusią tradiciją, muziejų parodų salėse nieko negalima liesti (pastaruoju metu randasi vis daugiau išimčių ir jos tampa norma), o jei ir galima – eksploatuojamas gana ribotas pažinimo turinys. Dėl šios priežasties Palangos gintaro muziejaus darbuotojos išsikėlė tikslą eksponatus paversti personažais, kurie kviečia sustoti, įsiklausyti, sugrįžti ir sužinoti apie juos vis daugiau.

Vadovaujantis šia logika, parašytas ir įgyvendintas projektas „Edukacinė scena. 1-oji dalis. Gintarė ir jos draugai“. Projekto tikslas – sudaryti sąlygas visiems vaikams (taip pat ir turintiems judumo, suvokimo negalias) giluminiu ar

1
Žostautaitė A., „Kitoje šviesoje atsiskleidė neregii ir silpnaregių kūryba“, *Mūsų žodis*, 2020/01, p. 26.

2
Ibid.
3
Muziejus–mokykla–moksleivis. Lietuvos muziejų ir mokyklų bendradarbiavimo tinklo sukūrimo ir strateginės plėtros gairės, Lietuvos muziejų asociacija, sud. L. Valužienė, Vilnius, 2015, p. 138, http://www.muziejuedukacija.lt/upload/118/upload_file/Leidiny_Muziejus_Mokykla_Moksleivis_2015_MMM.pdf (žiūrėta 2020 11 27).

tiesiog kitonišku žvilgsniu atrasti eksponatus ir istorijas, dažnai praslystančius pro akis įprasto apsilankymo muziejuje metu, kai dėmesį patraukia tik išskirtiniai (garsiniai, vizualiniai) efektai. Dar ankstesniais metais pastebėta, kad ypač daug susidomėjimo sulaukia muziejaus skulptūros, pavyzdžiui, liūtukas lauke, pažas hole, Apoloną vaizduojanti statula, bei laikinai vykusio Aleksandro Vasiljevo dviejų istorinių kostiumų paroda, Birutės parko dieną rengtos kostiuminės inscenizacijos. Vaikai siekia skulptūras apčiuopti, įvertinti, kokia tai medžiaga, klausinėja apie daikto paskirtį – tokiu būdu prieinama prie kultūrinės jo vertės. Mažiesiems lankytojams galimybė paliesti – stipri motyvacija susipažinti ir suprasti. Liečiamieji personažai kurti siekiant realizuoti įtraukiąją edukaciją, skatinančią atkreipti dėmesį į eksponatus ir istorinį bei kultūrinį jų kontekstą, ugdančią dalyvių emocinį intelektą. Siekta pasiūlyti integracinį užsiėmimą, papildantį istorijos, dailės disciplinų mokyklinės programas. Projekto metu realizuotomis ir toliau vykstančiomis veiklomis implikuojamas kūrybiškas požiūris į istorinę praeitį, ieškoma jungčių su šiandiena. Edukacinė scena – tai būdas „iškelti“ grafų Tiškevičių istorijos dalyvius iš praeities, ištrinant atstumą tarp lankytojo, eksponato ir grafų šeimos narių istorijų. Taip ugdomas jaunosios kartos atsakingas požiūris į aristokratiškosios kultūros vertybes, skatinama jas puoselėti ar permąstyti.

Projekto kūrybinės bendraautorės – tautodailininkė ir pedagogė Valdonija Karaliūnienė bei renginių režisierė Aušra Latonienė. V. Karaliūnienė ilgą laiką dirbo Kretingos „Atžalyno“ teatro dailininke, jai teko bendrauti ir su kitais šalies lėlių teatrais – kūrė jiems kostiumus, marionetes, žmogaus dydžio kaukes. Edukacinius spektaklius ir pristatymą režisavo A. Latonienė, ilgametė Palangos renginių režisierė, organizavusi Birutės parko dienas ir sukūrusi itin populiarią teatralizuotą projektą „Birutės parko istorijos atspindžiai“ – istoriniais personažais persirengę artistai parke vasaromis vaikščiavo daugiau kaip 10 metų. Tai buvo itin pamėgta kurorto pažintinė pramoga. Jos atspindžiai įsikomponavo ir į „edukacinės scenos“ renginius: sukurtos lėlės susitiko su „gyvosiomis lėlėmis“.

„Apčiuopiamumo“ kriterijus nulėmė tai, jog projekto ašimi tapo tam tikri personažai ir per juos liudijama istorija. Projektas buvo vykdomas keliais etapais: pirmiausia įsigytos lėlės

dirbinti, jų aprangai reikalingos medžiagos ir priemonės, sukurta lėlė Gintarė. Šis personažas išryškina muziejaus paskirtį – pristatyti gintarą, įkvėpti jam gyvybės, paversti jį istorijų pasakotoju, grafų šeimos istorijos ir gintaro ekspozicijų jungtimi. Gintarės personažas leidžia efektingai pasinerti į pasakojamas istorijas (muziejinkų ir vaikų kuriamas savitas edukacinis spektaklis). Lėlė Gintarė – ir muziejaus veidas, simbolis viešinant Palangos gintaro muziejaus veiklas, skirtas vaikams. Edukacinės scenos metu pasitelkus šią lėlę atveriamą grafų Tiškevičių istorija, kuriai skirtas pirmas rūmų aukštas ir parko aplinka, pristatomi ir kiti personažai – Gintarės draugai. Jau „įkūnytas“ draugų ratelis – Tiškevičių rūmų gyventojai. Planuojama sukurti papildomų veikėjų ir eksponatų kopijų, kurios itin aktualios vaikams su įvairiomis negaliojimis. Gintarės draugai – tai tarsi laiko mašina atkeliauvę personažai, kiekvienas su savita apranga ir atributais, liudijančiais atitinkamą laikmetį.

Sukurtos lėlės kviečia vaikus kūrybiškai susipažinti su svarbia muziejaus istorine dalimi: sužinoti apie Tiškevičių šeimos narius, įminti jų vardus, atsekti fizinius ir charakterio bruožus bei biografijas, paženklintas istorinio konteksto, susipažinti su jų gyvenimo būdu, dvaro kultūra, manieromis. Tai 5 lėlės, įkūnijančios grafų gyvenimą ir veiklą dvare – grafienė ir grafas, guvernantė – „prancūzė“, kambarinė ir sodininkas. Skirtingai nei šiuolaikiškoji Gintarė, jie aprengti pagal istorinių rūbų pavyzdžius. Keičiant aksesuarus, lėlės gali įkūnyti skirtingus personažus, pavyzdžiui, personažas su ūsais – ir šeimnininkas, ir rūmų architektas, ir parko kūrėjas. Tačiau pirmiausia tuos aksesuarus reikėjo pasidaryti – į pagalbą kvieisti vaikai. Šiandien lėlės apsuptos vėduoklių, įvairiausių herbo antspaudu puoštų dėžučių ir skrynėlių (rūbams, papuošalams, vaistams laikyti), lagaminų, laiškų, medinių gyvūnų. Sutarta, jog „grafų šeimos scenoje“ tarsi senovinėje fotografijoje vyraus juoda ir balta spalvos.

2019 m. rugsėjį „Edukacinė scena“ atskirame renginyje pristatyta mokytojams ir vaikų darželių pedagogams, kurie vėliau čia sugrįžo su mažaisiais dalyviais. Surežisuoti du edukaciniai spektakliai: „Rūmų gyventojai“ ir „Palangos parko sukūrimo istorija“. Pedagogams ir šeimoms skirtuose teatralizuotuose renginiuose paruoštos staigmenos: galimybė pasigrožėti senovine grafų karieta bei rūmų gyventojais,

atrasti grafų laiškus ir patiems juos parašyti pagal kaligrafijos taisykles.

Vykdamas projektą ilgainiui išsirutuliojo keletas edukacinės scenos teminių variacijų, atsižvelgiant į amžiaus grupę. Jau neapsiribojama istorinių interjerų ar parko aplinkos lankymu: vaikams siūloma sukurti popierines lėles, pasidaryti grafų Tiškevičių ar savo šeimos istoriją bei regiono legendas reprezentuojančias erdvines knygeles. Verta paminėti, kad personažų idėja kilo atsižvelgiant ir į tai, jog tuo metu,

kai Palangą valdė grafai Tiškevičiai (XIX a. pab.–XX a. pr.), buvo populiarūs gyvieji paveikslai – vaidinimai, kuriuose dalyvaudavo ir grafų vaikai. Palangos gintaro muziejaus sumanymas įgauna papildomą krūvį – tai ir grafų Tiškevičių puoselėtos tradicijos atgaivinimas. Taigi, edukacinėje scenoje susipina kelios istorijos: istorija apie lėles, lėlių pasakojimas apie grafus Tiškevičius bei jų laikmečio istorijos detales, regimas Gintarės žvilgsniu.